

בס"ד, אייר תשפ"ב

דבר תורה לפרשת בחוקותי – הרב ישראל סמט

ר' שמעון בר יוחאי היה איש הסוד, שראה את העולם מנקודת מבט פנימית. הוא התקשה לקבל את עולם החוץ המקולקל. מכאן נובעת התייחסותו הידועה המבקרת את התרבות החומרית הרומאית:

"כל מה שתקנו - לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין - להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמן, גשרים - ליטול מהן מכס." (בבלי שבת לג,ב). דבריו אלה שנודעו לרומאים, גרמו לרשב"י להמלט למערה שבה ישב עם בנו שתיים עשרה שנים. כשיצא מן המערה, לא קיבל את העובדה שישראל עוסקים בענייני פרנסתם. "אמר: מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה?" האגדה ממשיכה ומספרת על ר' שמעון ובנו, ש"כל מקום שנותנין עיניהן - מיד נשרף." בדברים אלה אפשר לשמוע הדין לגישתו של רשב"י במחלוקתו הידועה עם ר' ישמעאל. ר' ישמעאל סבר שדברי התורה 'ואספת דגנך' הם האידיאל של התורה. "הנהג בהן מנהג דרך ארץ" (בבלי ברכות לה,ב). כלומר: חובת האדם היא לעסוק בפרנסתו כדרך העולם. ר' שמעון אמר על דברים אלה מנהמת ליבו: "אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורח בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה?" כלומר: ר' שמעון תבע מכל אדם לעסוק בתורה גם על חשבון יכלתו להתפרנס.

מתוך תביעה רוחנית בלתי מתפשרת זו, כשיצא מהמערה שבה התכנס לתוך עולמו הפנימי, הזדעזע למראה העובדים לפרנסתם ושרף כל מקום שנתן בו עיניו.

ר' אליעזר הזהיר במסכת אבות (ב,י):

"... והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן שלא תכזה שנישכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף וכל דבריהם כגחלי אש".

כלומר: אור התורה עשוי לחמם אבל עלול לשרוף. הדרך שעליה ממליץ ר' אליעזר היא להיות זהיר. להתחמם באורם של חכמים אבל להזהר בכבודם ובכבוד תורתם.

אבל איך נזהרים מחכמים שכל מקום שנותנים בו עיניהם נשרף? האגדה שלנו מתוך ביקורת על פוטנציאל ההרס שבהתנהגותם של ר' שמעון ובנו, ממשיכה ומספרת ש"יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם? חיזרו למערתכם!"

ר' שמעון ובנו אמרו על החורשים והזורעים שהם "מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה". מהו ה"עולם"? לפי דברי ר' שמעון ובנו, חיי עולם הם חיי העולם הבא, חיי נצח. זה העולם האמיתי ואין בילתו. בת הקול הוכיחה אותם על כך שהם מחריבים עולם - את עולמו של הקב"ה. הקב"ה ברא עולם ואין לבני האדם זכות לפעול כנגד הכוונה המונחת בבריאה.

מִרְן הַרְאִי"ה זצ"ל, תיאר את התנועה הנפשית של ר' שמעון ובנו (קובץ ב,נג) :

... בציור הנפש הפנימי ישנם צדיקים, שאם יותן להם חופש גמור, מתדמה בדעתם שהיו משמידים את הכל, את כל החי ואת היקום כולו. כדי שיחודש הכל בצורה יותר מעולה, ובכל מקום שנתן עיניו מיד נשרף, מפני שהם אינם יכולים להסתגל לשפלותה של הבריאה המוגבלת, וכל זה הוא מפני עומק הגבורה של שלהבת הקדושה שבהם, שאינם סובלים כל דבר חוץ מהשלימות המוחלטת האלהית.

לפעמים דווקא רצון בשלימות רוחנית מוחלטת, עלול להביא לחורבן, מתוך חוסר יכולת לפעול במציאות לא שלמה שדורשת עדיין תיקון. לכן החזירה בת הקול את רשב"י ובנו למערה לשנים עשר חודשים. האגדה ממשיכה ומבארת: "משפט רשעים בגיהנם - שנים עשר חדש." גם הרצון בשלימות דורש תיקון כדי שלא יביא לחורבן! ואכן הסוגיה ממשיכה ומבארת כיצד יצאו ר' שמעון ור' אלעזר בנו ולמדו להסתכל על ישראל בעין טובה ומרפאה והתישבה דעתם.

גם היום בבואנו להעלות ולשפר את העולם, אורבת לפתחנו סכנה לשרוף את עולמו של הקב"ה. השאיפה הרוחנית הרצויה היא זו שיודעת לפעול עם העולם ובתוכו.